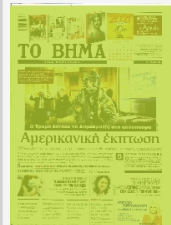

Πηγή: ΒΗΜΑ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ Σελ.: 85,87 Ημερομηνία έκδοσης: 10-01-2021
Αρθρογράφος: Επιφάνεια : 1862.27 cm² Κυκλοφορία: 55380
Θέματα: ΒΙΒΛΙΑ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

Τζούλιαν Μπαρνς

Η επιτομή της Μπελ Εποκ

Περιπλάνηση στην παρισινή κοινωνία του τέλους του 19ου αιώνα, βιογραφία, δοκίμιο, υπαινικτική συνηγορία της Ευρώπης, το νέο βιβλίο του διάσημου βρετανού συγγραφέα ξεφεύγει από τα στεγανά της μυθοπλασίας

σ. 3

Σύντομο βιογραφικό

Ο Τζούλιαν Μπαρνς γεννήθηκε στο Λέστερ το 1946. Είναι συγγραφέας 13 μυθιστορημάτων και πολλών δοκιμιακών έργων. Τιμήθηκε με το βραβείο Booker το 2011 για το βιβλίο του «Ένα κάποιο τέλος» (εκδ. Μεταίχμιο).

Ο δανδής επιστήμονας

Ο **Τζούλιαν Μπαρνς** σχεδιάζει τη βιογραφία ενός γάλλου γιατρού του 19ου αιώνα σκιαγραφώντας παράλληλα **ολόκληρη την παρισινή κοινωνία της Μπελ Επόκ**

ΤΟΥ **ΑΝΑΣΤΑΣΗΣ ΒΙΣΤΩΝΙΤΗ**

Διαβάζοντας κανείς τον *Ανδρα με κόκκινο μανδύα*, το πιο πρόσφατο – και κατά τη γνώμη μου το καλύτερο – βιβλίο του Τζούλιαν Μπαρνς θυμάται τον Νίτσε που έλεγε πως «ο καλλιτέχνης δεν έχει άλλο σπίτι στην Ευρώπη εκτός από το Παρίσι». Αυτό, μολονότι δεν ισχύει πλέον, θα έμοιαζε αυτονόητο την εποχή της Μπελ Επόκ, που καλύπτει την περίοδο από το 1870 ως τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο. Εκείνη την εποχή αναδεικνύει ο Μπαρνς: με μπρίο, με φινέτσα και με ύφος απaráμιλλο. Τα πρόσωπα που παρελαύνουν στο βιβλίο (δεν πρόκειται για μυθιστορήμα ούτε και για χρονικό) είναι όλα πραγματικά. Κυριαρχεί βέβαια ο γυναικολόγος-χειρουργός *Σαμιέλ Ζαν Πότσι*, ένας «κοινός θνητός» αλλά σημαντικός και πρωτοπόρος επιστήμονας, ευγενής, διακριτικός και με θεαλλόδη ερωτική ζωή (η διάσημη ηθοποιός *Σάρα Μπερνάρ*, που υπήρξε ερωμένη του, τον αποκαλούσε «γιατρό-θεός», και η πριγκίπισσα του Μονακό *Αλίκη «αηδισιαστικά ωραία»*). Το πορτρέτο του του 1881 από τον *Τζον Σίνγκερ Σάρτζεντ* με τίτλο *Ο δόκτωρ Πότσι στην κατοικία του* ενέπνευσε τον Μπαρνς να γράψει αυτό το θαυμάσιο βιβλίο. Ο συγγραφέας το είδε για πρώτη φορά το 2015 σε μια έκθεση στην Εθνική Πινακοθήκη του Λονδίνου.

Φτωκοί αριστοκράτες, πλούσιοι Αμερικανοί

Κεντρικό ρόλο εδώ παίζουν επίσης και δύο αριστοκράτες: ο κόμης *Ρομπέρ ντε Μοντεσκιού*, λεπτοφυής, δανδής και ομοφυλόφιλος, και ο πρίγκιπας *Εντμόν ντε Πολινιάκ*, ομοφυλόφιλος κι εκείνος. Αυτό δεν εμπόδιζε τον τελευταίο να παντρευτεί σε μεγάλη ηλικία την πάμπλουτη κληρονόμο της βιομηχανίας Σίνγκερ. Ήταν άλλωστε κάτα που συνηθίζονταν. Οι πλούσιοι Αμερικανοί να παντρεύονται μέλη της ευρωπαϊκής αριστοκρατίας για να αποκτήσουν τίτλους ευγενείας, και αντίστροφα: αριστοκράτες να «πουλούν» μέσω των γάμων τους τίτλους τους επειδή βρίσκονταν στα πρόθυρα της χρεοκοπίας. Δανδισμός, παρακμή και μόδα κυριαρχούσαν και ελάχιστοι διέκριναν την απειλή του μεγάλου πολέμου που ερχόταν αργοπάτητος. Πλήθος πρόσωπα της εποχής παρελαύνουν στις σελίδες του Μπαρνς, αλλά διάσημα, όπως ο *Προυστ*, ο *Οσκαρ Ουάιλντ* και ο *Χέγρι Τζέιμς*, κι άλλα ξεχασμένα σήμερα: πολιτικοί, ποιητές, καλλιτέχνες. Εστέτ και συχνά ονομι οι πιο πολλοί, σε μια ιστορική περίοδο χαλαρών ηθών, όπου η θεατρικότητα και η πόζα θεωρούνταν βασικά γνωρίσματα του γούστου. Κι όπου οι μονομαχίες, συχνότατα για ασήμαντη αφορμή, ήταν στην ημερησία διατάξη. Θεατρικές κι αυτές πολύ συχνά, όταν οι «μονομάχοι» πυροβολούσαν απλώς στον αέρα. Για παράδειγμα, ο *Κλεμανσώ*, επονομαζόμενος και «τίγρης», έχει μείνει στην Ιστορία για τον δυνάμιμο και τη ρητορική του δεινότητα, όπως και για το αντιγερμανικό του πάθος – όχι όμως και για τη μανία του με τις μονομαχίες. Αυτά και τα συναφή κυριαρχούσαν στο Παρίσι σε μια περίοδο κατά την οποία η υπόθεση *Ντρέιφους* (οπαδός του οποίου ήταν ο δόκτωρ Πότσι) συγκλόνιζε τη γαλλική κοινωνία.

Το γούστο ήταν συνδεδεμένο με την παραξενιά και η παραξενιά υπήρξε γνώρισμα του αισθητισμού για τη θεατρικότητά της. Ετσι, ο Οσκαρ Ουάιλντ μπορούσε να υποδυθεί τη Σαλώμη στο ομώνυμο θεατρικό του έργο και η Σάρα Μπερνάρ τον Αμλετ. (Ποιος από τους παλαιότερους θυμάται άραγε πως μεσούσης της δικτατορίας εδώ «έπαιξε», μιμούμενη το παράδειγμα της Μπερνάρ, και η *Μαριέτα Ραύδερ* τον Αμλετ σε μια κάκιστη παράσταση). Το

Ο πίνακας του Τζον Σίνγκερ Σάρτζεντ με τίτλο «Ο δόκτωρ Πότσι στην κατοικία του» (1881, Μουσείο Χάμερ, Λος Άντζελες) ήταν αυτός που ενέπνευσε τον Τζούλιαν Μπαρνς να γράψει το τελευταίο του βιβλίο

βιβλίο περιέχει πλήθος εικόνες, πορτρέτα και φωτογραφίες του δόκτωρ Πότσι, όπως και αρκετών άλλων, που δεν συνοδεύουν απλά την αφήγηση αλλά, όπως την έχει αναπτύξει ο Μπαρνς, αποτελούν δομικά συστατικά της. Είναι αποδείξεις, κατά κάποιον τρόπο, άλλοτε λειτουργούν στο υπόστρωμα, ενώ άλλοτε αποτελούν «μέρη» του λόγου. Ξαν να μας παρουσιάζουν ένα μουσείο του χρόνου που το ζωντανεύει η θαυμάσια αφήγηση.

Βρετανός και Ευρωπαίος

Ο Μπαρνς, που ανήκει στους καλύτερους συγγραφείς οι οποίοι γράφουν πρόζα στον αγγλόφωνο κόσμο σήμερα, θεωρείται γαλλόφιλος. Ο ίδιος όμως προτιμά να τον θεωρούν προτίπως Ευρωπαίο. Δεν είναι Άγγλος, είναι Βρετανός, όπως μας το λέει καθαρά στο τέλος του βιβλίου, όπου καταδικάζει την αποχώρηση της Βρετανίας από την Ευρωπαϊκή Ένωση και τον αγγλικό σοβινισμό – τη χειρότερη έκφραση επαρχιωτισμού – παραπέμποντας στο απόφθεγμα του κεντρικού του χαρακτήρα, του δόκτωρ Πότσι: «*Ο σοβινισμός είναι μια μορφή άγνοιας*». Το βιβλίο του Μπαρνς, με την έννοια αυτή, είναι η δική του πικρή και ειρωνική ταυτοχρόνως απάντηση στον αγγλικό επαρχιωτισμό, καθώς η αφήγηση κινείται ανάμεσα στις δύο μεγάλες πρωτεύουσες της εποχής, το Παρίσι και το Λονδίνο: στο Παρίσι της ανοιχτής κοινωνίας, όπου τα ήθη ήταν χαλαρά και ο (Ναπολεόντειος) ασπικός κώδικας ανεκτικός στην ομοφυλοφιλία, και στο συνηρητικό Λονδίνο, όπου η ομοφυλοφιλία ήταν ποινικό αδίκημα.

Το *Ανδρας με κόκκινο μανδύα* θα το χαρακτηρίζαμε «υβριδικό» βιβλίο, αν δεχόμασταν τις παλαιότερες κατηγοριοποιήσεις. Ο συγγραφέας χρησιμοποιεί το ιστορικό υλικό αλλά δεν στοχεύει στο να αναδείξει το ιστορικό παράδειγμα, μολονότι κάποια γνωρίσματα εκείνης της εποχής τα διακρίνουμε και σήμερα –

κι ως έφθιρε ο χρόνος τον αισθητισμό και τον συναφή δανδισμό της Μπελ Επόκ. Ο δόκτωρ Πότσι συγκινεί τον Μπαρνς επειδή η ζωή, τα ενδιαφέροντα, η πολυμάθεια, η επιστημοσύνη, η πολυπραγμοσύνη και ο ορθολογισμός του ήρωά του εκφράζουν τον πραγματικό Ευρωπαίο, ο οποίος έχοντας αφήσει πίσω του τις όποιες προκαταλήψεις αντιμετωπίζει θετικά τη ζωή, ακόμη και σε μια περίοδο που τη χαρακτηρίζουμε ως *τέλος εποχής*. Μήπως όμως τέτοια πάει να γίνει και η δική μας; Σε καιρούς σχετικισμού, όπως οι σημερινοί, όπου στην πεζογραφία εκείνοι που εντυπωσιάζουν είναι οι λεγόμενοι «αρνητικοί ήρωες», ο Τζούλιαν Μπαρνς μας πηγαίνει έναν αιώνα και πλέον πίσω, ανασύροντας έναν θετικό ήρωα μέσα από μια «παρακμιακή», όπως τη χαρακτηρίσαν, ιστορική περίοδο. Η Μπελ Επόκ εντούτοις δεν ήταν μόνον αυτό. Ο Σαμιέλ Ζαν Πότσι δεν είναι μονοσήμαντος – κανείς άλλωστε δεν είναι. Το ίδιο ισχύει και για τα υπόλοιπα πρόσωπα της αφήγησης. Κι αυτό είναι σπουδαίο και απάνω επίτευγμα.

Ένα βιβλίο αυτού του επιπέδου απαιτεί και μια αντιστοίχη μετάφραση. Η *Κατερίνα Σχινά* το «γύρισε» αριστοτεχνικά στη γλώσσα μας καθιστώντας απολαυστική την ανάγνωσή του.

JULIAN BARNES
Ανδρας με κόκκινο μανδύα
Μετάφραση Κατερίνα Σχινά.
Εκδόσεις Μεταίχμιο, 2020, σελ. 328, τιμή 16,60 ευρώ